

Piektdien, 31. oktobrī, plkst. 19.00
Rīgā, VEF Kultūras pils Kamerzālē

DABAS BALSIS

ENSEMBLE KWARTLUDIUM

Dagna Sadkovska | *Dagna Sadkowska*, vijole
Pjotrs Novickis | *Piotr Nowicki*, klavieres
Mihals Gorčiņskis | *Michał Górczyński*, klarnetes
Pavels Novickis | *Paweł Nowicki*, sitaminstrumenti

Vokālā grupa "PUTNĪ"

Iveta Apine
Nora Vanaga
Ieva Alenčika
Kristīne Barkovska
Dārta Paldiņa
Evija Skuķe
Linda Braže
Antra Dreģe

Markuss SKRAUCIS, čells

Tehniskais vadītājs Kaspars Kalniņš

PROGRAMMĀ

Renāte STIVRINA

(1985)

“Planēta”

(Pirmatskaņojums!)

Marija SAMUELSSONE | Marie SAMUELSSON

(1956)

Movements of seashells and plastic

Dženija HETNE | Jenny HETTNE

(1977)

HABITAT

Žaneta RIDZEVSKA | Żaneta RYDZEWSKA

(1991)

Entomophony

Jēkabs NĪMANIS

(1980)

Leges naturae

(Pirmatskaņojums!)

2002. gadā dibinātā poļu mūsdienu mūzikas apvienība *ENSEMBLE KWARTLUDIUM* festivālā “Arēna” viesojas jau atkārtoti. Šoreiz poļu mūziķi skatuvi dala ar vokālo grupu “PUTNI” un kopīgi veidotajā koncertprogrammā “DABAS BALSIS” īpaši izgaismo šīgada festivāla galvenos tematiskos akcentus, kas virknējas ap vides un ekoloģijas jautājumiem. Daudzpusīgais poļu talants Žaneta Ridzevska šajā koncertprogrammā iekļautajā opusā *Entomophony* pēta insektu dzīvi, kamēr zviedru skaņu dzejniece Dženija Hetne savā *Habitat* iedvesmojas no putnu dziesmām. Viņas tautiete Marija Samuelssone aicina aizdomāties par plastmasas piesārņotajiem ūdeņiem, savukārt jaundarbus radījuši divi latvieši – Renāte Stivriņa un Jēkabs Nīmanis.

RENĀTE STIVRIŅA ir daudzpusīgs talants ar bagātīgu izglītības pieredzi. Dzimtās Daugavpils mūzikas vidusskolu viņa absolvējusi kā pianiste, ērģelniece un kordirigente. Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā Renāte savukārt studējusi kompozīciju (pie Artura Maskata) un klavierspēli (pie Rafi Haradžanjanā). Kopš 2009. gada Stivriņas dzīve cieši saistās ar Poliju. Vispirms viņa studējusi kompozīciju Krakovas Mūzikas akadēmijā, tad filmu mūziku un audiovizuālo mākslu Lodzas Filmu, televīzijas un teātra augstskolā, savukārt 2016. gadā Renāte ieguvusi doktora grādu jau pieminētajā Krakovas augstskolā, absolvējot Juzefa Rihlika kompozīcijas klasi, kā arī maģistra grādu ērģeļspēlē, kuras meistarību izkopusi Mirosłavas Semeniukas-Podrazas vadībā. Paralēli tam latvietes biogrāfijā ir daudzi jo daudzi ieraksti par dažnedažādām meistarklasēm visās viņas radošās darbības pamatjomās – kompozīcijā, ērģeļspēlē un arī klavierspēlē.

Patlaban Gdaņskā dzīvojošās mākslinieces kompozīciju katalogā ir kamerdarbi un kormūzika, simfoniskas partitūras un ērģeļmūzika, elektroakustiski opusi, opera un mūzikls, mūzika īsfilmām un animācijas filmām. Līdztekus interesei par glezniecības atspoguļojumu skaņumākslā, viņas daiļradē dominē fokusēšanās uz sakrāla un reliģiska rakstura mūziku.

Par jaundarbu “**Planēta**” vokālajai grupai “Putni” un čellam Renāte Stivriņa stāsta: “Kompozīcijas teksta atspēriena punkts meklēts latviešu konceptuālās dzejas krājumos. Galu galā izraudzīts tika Arvja Viguļa dzejolis “Planēta” no

krājuma “Blusu cirks” (“Neputns”, 2021), kuram pievienotas dažādas zilbes, patskaņi un līdzskaņi. Skaņdarbā nozīmīgs ir spēles aspekts: tās ir ritma, diapazona, dinamikas un balss tembra spēles, izmantojot laikmetīgo vokālo tehniku iespējas. No mūziķēm skaņdarbs prasa lielu muzikālu drosmi, maksimālu emocionāli radošo enerģiju, kā arī sabalsošanos ar dzejniekam piemītošo humora izjūtu un saliedēšanos ar čella bagātīgo plašā diapazona skanējumu. Skaņdarbs tapis ar Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstu.”

Kad 2024. gada decembrī **MARIJAI SAMUELSSONEI** tika pasniegta Zviedrijas Komponistu savienības Rozenberga balva, tās piešķiršana tika pamatota ar vārdiem: “Viņas mūzika ar savdabīgu spēku un muzikālu integritāti apvieno cilvēka un dabas iedvesmotas tēmas. Jūtot spēcīgu saikni ar tagadni, viņa savij intīmo un monumentālo, radot pārlaicīgu skaņu ainavu, kas rezonē gan nacionālā, gan starptautiskā mērogā.” Fizikalitāte, intelekts, emocionalitāte, ritmiskums, autentiskums un smalkjūtīgums ir vēl citi epitēti, ko nereti attiecina uz Samuelssones muzikālo izteiksmi.

Meistarību Marija kaldinājusi Stokholmas Mūzikas akadēmijā un Parīzes *IRCAM*. Viņas mūziku atskaņojuši visi Zviedrijas orķestri, vadošie ansambļi un solisti, tāpat viņas skaņumāksla saista arī citzemju mūziķus tuvākās un tālākās valstīs. Bieži vien Samuelssones kompozīcijas top ciešā sadarbībā ar mūziķiem, un viens no šādiem piemēriem ir arīdzan šīvakara programmā iekļautais šogad tapušais skaņdarbs ***Movements of seashells and plastic*** klarnetei, vijolei, sitaminstrumentiem un klavierēm. Tā pamatā ir dabā noklausītas un pēcāk muzikāli kombinētas skaņas un saskaņas, tik ierastajai ūdenī sastopamo gliemežvāku kustības sanoņai savijoties ar aizvien pieaugošajiem un skumjākajiem plastikas elementu līdztrokšņiem.

Zviedru komponistes **DŽENIJAS HETNES** veikumu mēdz dēvēt par “smalku skaņu poēziju” un “vienlaikus sirreālu un *grūvīgu*” skaņumākslu. Viņas mūzika ir būtiska Zviedrijas koncertvides sastāvdaļa un aizvien biežāk parādās arī citzemju afišās. Lielākoties Dženijas uzmanības lokā ir kamermūzika, kas nereti top ļoti ciešā sadarbībā ar mūziķiem, tiecoties rast aizvien jaunas tembrālās

izteiksmes iespējas. Spilgts šīs pieejas piemērs ir arī šogad komponētais opuss **HABITAT** klarnetei, vijolei, sitaminstrumentiem un klavierēm, kas tapis ar Zviedrijas Mākslas fonda atbalstu, autorei un mūziķiem tiekoties radošās sesijās Gdaņskā un Varšavā. Hetnes radošās pieejas pamatā bija aicinājums ansambļa māksliniekiem muzikāli reaģēt uz viņas veidotiem dabā fiksētiem ieskaņojumiem, kuros dzirdamas biotopā sastopamas skaņas, tostarp dūkšana, švīkstoņa, skrāpēšana. Viņas kompozīcija ir veltījums baltmugurdzeņiem – vienai no daudzajām kritiski apdraudētajām sugām, kurām nepieciešama noteikta dzīves vide, biotops, kāds mūsdienų apsaimniekotajos mežos kļuvis par īstenu retumu.

Līdzīgu problemātiku skaņdarbā **Entomophony** (“Entomofonija”) paceļ arīdzan poļu komponiste **ŽANETA RIDZEVSKA**. Viņas iedvesmas avots te ir dabā sastopamās skaņas, jo īpaši tās, kas saistītas ar insektu dzīvi. Kompozīciju veido gan lauka ieraksti, gan elektroniski radītas versijas par insektu radītajiem skaņtrokšņiem. Darba tapšanu atbalstījis Polijas Kultūras ministrijas Nacionālā mantojuma fonds.

Dabas daudzveidības problemātika līdz ar sociāliem jautājumiem, literatūru, filozofiju un fiziku ir biežākie Ridzevskas jaunrades ierosmes avoti. Žanete ir ne vien komponiste, bet arī klarnetiste, improvizētāja un Friderika Šopēna Mūzikas augstskolas lektore. Meistarību poliete kaldinājusi ne vien dzimtenes galvaspilsētā, bet arī Ķelnes Mūzikas augstskolā. Viņas daudzos konkursos prēmētā mūzika ieguvusi plašu starptautisku rezonansi, tā iekļauta arī tādu labi zināmu kolektīvu kā *Ensemble Intercontemporain*, *Klangforum Wien*, *Ensemble Modern*, *Ensemble Musikfabrik*, *Mivos Quartet*, *hand werk*, *Ensemble Garage*, vairāku Polijas un Vācijas simfonisko kolektīvu repertuārā.

JĒKABS NĪMANIS radījis mūziku vairāk nekā 80 (!) teātra izrādēm – ne tikai Latvijā (teju visos vadošajos teātros), bet arī citās zemēs iestudētiem skatuves darbiem. Tāpat viņa daiļrades kontā ir arī mūzika kino un animācijas filmām, opusi orķestrim un elektronikai, kameropera, akadēmiska un neakadēmiska rakstura dziesmas, kamerdarbi un kormūzika, instalācijas un citi vienumi.

Nīmanis trīsreiz absolvējis JVLMA, iegūstot bakalaura grādu klarnetes spēlē un maģistra grādu kameransambļa specialitātē un kompozīcijā. Apmaiņas programmas ietvaros savulaik viņš papildinājies arīdzan Skotijā. Tāpat studiju gaitas viņu saistījušas ar Latvijas Kultūras Akadēmiju, kur viņš specializējies teātra režijā. Jēkabs saņēmis vairākas nozīmīgas balvas, tostarp “Lielo Kristapu” un ne vienu vien “Spēlmaņu nakts” balvu.

Komponists norāda, ka viņa jaundarbs ***Leges naturae*** (“Dabas likumi”) balstīts uz trim savulaik Brno dzīvojušā mūka un zinātnieka Gregora Mendela izstrādātajiem ģenētikas likumiem, kuru atklāsmē būtisks bija viņa gadu desmitiem ilga darbs ar zirņu audzēšanu. Šie trīs viņa 19. gadsimta otrajā pusē definētie likumi ir *Lex Separationis* (Atšķiršanās likums), *Lex Assortationis Independens* (Neatkarīgās kombinēšanās likums) un *Lex Praedominantiae* (Dominances likums). Skaņurakstā šis zinātniskais teksts tiek kombinēts ar muzikālu izteiksmi, bioloģijas pamatprincipus pārvēršot skaņu valodā un ar radošu pieeju meklējot harmoniju starp redzamo un neredzamo pasauli, starp skaņu, struktūru un dzīvības noslēpumu.

PAR MĀKSLINIEKIEM

ENSEMBLE KWARTLUDIUM ir viens no spilgtākajiem Polijas laikmetīgās mūzikas kolektīviem. Tas specializējas jaunu opusu pasūtīnāšanā un misijā pārvērst pirmatskaņojumu kultūru daudzatskaņojumu pieredzē. Nozīmīgu lomu kolektīva darbībā ieņem arī improvizācija un sadarbības ar vizuālās un skatuves mākslas pārstāvjiem. Ansamblis koncertējis Eiropā, ASV, Āzijā un Austrālijā, tostait tādos forumos kā “Varšavas rudens”, Ņujorkas *Unsound*, Ķelnes *Ensemble Europa*, Briseles *Loop Festival*, Stokholmas *Svensk Musikvår*, Kopenhāģenas *Klang*, Minhenes *Musica Viva*. Kolektīvs sadarbojies ar vadošajiem Polijas orķestriem un ieskaņojis mūziku izdevniecību *Dux*, *Requiem Records* un *Touch* paspārnēs. Par savu ieguldījumu poļu laikmetīgās mūzikas popularizēšanā ansamblis saņēmis Polijas Komponistu savienības Goda balvu un 2022. gadā apbalvots ar Polijas Kultūras un nacionālā mantojuma ministra jubilejas balvu.

Vokālā grupa “PUTNI” darbojas kopš 1993. gada. To veido astoņas dziedātājas, kas savu profesionālo meistarību apliecinājušas neskaitāmos festivālos, konkursos un koncertos Eiropā, ASV, Japānā un Austrālijā. Grupas repertuārs ir stilistiski plašs un daudzveidīgs – no viduslaiku dziedājumiem līdz pat avangarda skaņumākslai un kompozīcijām ar roka, popa, džeza un *ambient* elementiem, nozīmīgu vietu allaž atvēlot mūsdienu mūzikai, īpaši latviešu komponistu veikumiem. “Putnos” apvienojušās dziedātājas nevairās no mūsdienīga repertuāra, tehniski sarežģītām kompozīcijām un drosmīgiem eksperimentiem. Diriģentes Antras Dreģes vadībā ansamblis iestudējis vairāk nekā 100 pasaules pirmatskaņojumu, guvis uzvaras sešos starptautiskos koru konkursos un izdevis septiņus albumus.

Čellists **MARKUSS SKRAUCIS** ir daudzpusīgs un enerģisks jaunās paaudzes mūziķis. Mūzikas gaitas viņš sācis Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolā un turpina Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā, nu jau maģistra programmā. Viņu saista kā klasiskās, tā populārās mūzikas vide, ko apliecina arī sadarbības ar tādiem māksliniekiem kā Ventis Zilberts, Veronika Rinkule, Ieva Kerēvica, Sergejs Jēgers, Mārtiņš Brauns, Raimonds Tiguls. Markuss regulāri piedalās Teodora Reitera fonda rīkotajos koncertos. Skraucis pievērsies arī pedagogijai un vada Rīgas 6. vidusskolas simfonisko orķestri.

Tekstus sagatavoja Santa BUŠS

Festivālu “ARĒNA” atbalsta:

Ministry of Culture and National Heritage
Republic of Poland

Ministerium für
Kultur und Wissenschaft
des Landes Nordrhein-Westfalen

